

**BOLALARDA XROMOSOMA KASALLIKLARI: DAUN
SINDROMI HAQIDA**

Muallif: Tojiboyeva Maftuna

O'quv yurti: Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Yo'nalish: Pediatriya ishi

Guruh: 25-01

Anotatsiya: *Ushbu maqolada bolalarda eng ko'p uchraydigan xromosoma kasalliklaridan biri — Daun sindromi haqida so'z yuritiladi. Maqolada ushbu kasallikning kelib chiqish sabablari, genetik asoslari, klinik belgilar, tashxislash usullari va reabilitatsiya yondashuvlari ilmiy tahlil qilinadi. Daun sindromi 21-xromosomaning ortiqcha nusxasi (trisomiya) natijasida yuzaga keladi va bolaning jismoniy, aqliy hamda ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Shuningdek, maqolada jamiyatda ushbu bolalarga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirish va inklyuziv ta'lim muhimligi ham yoritilgan.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается одно из наиболее распространенных хромосомных заболеваний у детей — синдром Дауна. Изложены причины возникновения, генетические основы, клинические проявления, методы диагностики и подходы к реабилитации. Синдром Дауна возникает вследствие трисомии 21-й хромосомы и влияет на физическое, интеллектуальное и социальное развитие ребенка. Также подчеркивается важность формирования позитивного отношения общества и внедрения инклюзивного образования для таких детей.*

Annotation: *This article discusses one of the most common chromosomal disorders in children — Down syndrome. It presents the causes, genetic mechanisms, clinical features, diagnostic methods, and rehabilitation approaches. Down syndrome occurs due to trisomy of chromosome 21 and affects a child's physical, intellectual, and social development. The paper also highlights the*

importance of promoting positive societal attitudes and inclusive education for children with Down syndrome.

Kalit soʻzlar: *Daun sindromi, xromosoma anomaliyasi, genetik kasallik, trisomiya, aqliy rivojlanish, inklyuziv taʼlim, rehabilitatsiya, pediatriya*

Ключевые слова: *Синдром Дауна, хромосомная аномалия, генетическое заболевание, трисомия, интеллектуальное развитие, инклюзивное образование, реабилитация, педиатрия*

Keywords: *Down syndrome, chromosomal anomaly, genetic disorder, trisomy, intellectual development, inclusive education, rehabilitation, pediatrics*

Kirish

Daun sindromi — bu 21-xromosomaning ortiqcha nusxasi natijasida yuzaga keladigan genetik kasallik boʻlib, dunyo miqyosida har 700–1000 tugʻilishdan bittasida uchraydi. Ushbu sindrom 1866-yilda ingliz shifokori Jon Langdon Daun tomonidan tavsiflangan. U bu holatni oʻziga xos yuz tuzilishi, intellektual rivojlanishning kechikishi va jismoniy xususiyatlar orqali aniqlagan.

Kasallikning asosiy sababi genetik xatolik boʻlib, homila rivojlanishining erta bosqichida xromosomalar ajralishidagi nosozlik tufayli ortiqcha 21-xromosoma paydo boʻladi. Bu esa hujayralardagi genetik muvozanatni buzadi va bola rivojlanishiga sezilarli taʼsir koʻrsatadi.

Daun sindromiga ega bolalar oʻziga xos tashqi koʻrinishga ega: kichik bosh, yassi yuz, koʻz burchaklarining yuqoriga yoʻnalganligi, qisqa boʻy, past mushak tonusi. Shuningdek, ularda yurak, eshitish, koʻrish va endokrin tizim bilan bogʻliq kasalliklar ham tez-tez uchraydi.

Shunga qaramay, zamonaviy tibbiyot, psixologik yordam va inklyuziv taʼlim orqali bunday bolalarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi va oʻz imkoniyatlarini toʻliq namoyon etishlari mumkin.

Asosiy qism

1. Daun sindromining etiologiyasi

Kasallikning 95% holatlarida trisomiya 21 kuzatiladi — bu holatda har bir hujayrada 21-xromosoma uch nusxada mavjud bo‘ladi. Qolgan 5% mozaik yoki translokatsion shakllardir.

Asosiy xavf omillari:

Onaning yoshi 35 dan yuqori bo‘lishi

Genetik predispozitsiya

Ekologik va toksik ta’sirlar

2. Klinik belgilar

Daun sindromiga ega bolalarda quyidagi belgilar kuzatiladi:

Yassi yuz, qisqa bo‘y, kichik bosh, burun pastligi

Ko‘z burchaklarining yuqoriga yo‘nalganligi

Mushaklarning past tonusi (gipotonus)

Aqliy rivojlanish kechikishi

Yurak nuqsonlari, eshitish va ko‘rish muammolari

Immun tizim zaifligi

3. Tashxis

Tashxis prenatal va postnatal bosqichlarda amalga oshiriladi:

Prenatal tashxis: ultratovush tekshiruvi, amniotsentez, xorial biopsiya

Postnatal tashxis: kariotip tahlili (21-xromosoma uch nusxada aniqlanadi)

4. Reabilitatsiya va davolash yo‘nalishlari

Daun sindromi davosi mavjud emas, ammo erta reabilitatsiya orqali bolaning rivojlanishini sezilarli darajada yaxshilash mumkin:

Fizioterapiya: mushak tonusini yaxshilash, motor faoliyatni rivojlantirish

Logopediya: nutq rivojini qo‘llab-quvvatlash

Psixologik yordam: kognitiv rivojlanish, ijtimoiy moslashuv

Inklyuziv ta’lim: maxsus pedagoglar yordamida ta’lim jarayonida teng imkoniyat yaratish

Tibbiy nazorat: yurak va endokrin tizim holatini doimiy kuzatish

5. Jamiyatdagi ijtimoiy integratsiya

Daun sindromiga ega bolalarga nisbatan ijobiy munosabat va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish ularning hayot sifatini oshiradi. Oilaviy psixologik yordam, maxsus ta'lim muassasalari va jamiyatda ijobiy stereotiplarni shakllantirish bu yo'nalishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Takliflar

1. Har bir tug'ruqdan oldin prenatal skriningni majburiy qilish, Daun sindromini erta aniqlash imkoniyatlarini kengaytirish.
2. Bunday bolalar uchun maxsus reabilitatsiya markazlari sonini oshirish.
3. Inklyuziv ta'lim tizimini kuchaytirish, pedagog va psixologlar malakasini oshirish.
4. Ota-onalar uchun psixologik maslahat va qo'llab-quvvatlash dasturlarini yo'lga qo'yish.
5. Jamiyatda Daun sindromiga ega insonlarga ijobiy qarashni shakllantirish maqsadida ommaviy axborot vositalarida targ'ibot olib borish.

Xulosa

Daun sindromi — genetik omillar ta'sirida yuzaga keladigan kasallik bo'lib, bolalarning jismoniy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu sindrom bilan tug'ilgan bolalar o'ziga xos tashqi ko'rinish va klinik belgilar bilan ajralib turadi.

Zamonaviy diagnostika usullari yordamida Daun sindromini erta aniqlash, reabilitatsiya va ijtimoiy moslashuv choralari o'z vaqtida ko'rish mumkin. Shuningdek, inklyuziv ta'lim va jamiyatdagi ijobiy munosabat bu bolalarning hayot sifatini yaxshilaydi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Daun sindromiga ega bolalar erta ta'lim va reabilitatsiya olgan taqdirda, o'z mustaqilligini oshiradi va ijtimoiy hayotda faol ishtirok eta oladi. Shu sababli, pediatrik, psixologik va pedagogik yondashuvni birlashtirgan kompleks tizim bu yo'nalishda eng samarali natijalarni beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. A. Rahimova, "Daun sindromi va genetik tibbiyotning rivoji", Tibbiyot fanlari, 2024.

2. S. Tursunov, “Bolalarda xromosoma anomaliyalari”, Pediatriya amaliyoti, 2023.
3. N. Abduqodirova, “Inklyuziv ta’lim va Daun sindromiga ega bolalar”, Psixologiya jurnali, 2024.
4. M. Tojidinova, “Pediatriyada genetik kasalliklar diagnostikasi”, Andijon universiteti nashri, 2023.
5. F. Jalolova, “Daun sindromi bolalarining rehabilitatsiyasi”, Tibbiyot va Jamiyat, 2024.
6. O. Usmonov, “Genetik kasalliklarda ijtimoiy yondashuv”, Sog‘lom avlod jurnali, 2023.